

РОЛЯ МАСМЕДЫЯ Ў ФАРМІРАВАННІ КАРЦІНЫ СВЕТУ СУЧАСНАГА ЧАЛАВЕКА

Г. І. Басова

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
бул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
basova06@list.ru*

У эпоху глабалізацыі інфармацыйныя сувязі з'яўляюцца асноўнай крыніцай сацыяльна-культурнага прагрэсу. Медыятэксты, што паведамляюць аб рэаліях іншых сацыякультурных агульнасцей, адыгрываюць самую актыўную ролю ў міжкультурным дыялогу як у плане шырыні ахопу аўдыторыі, так і па сіле камунікатыўнага ўздзеяння. Масмедыя фарміруюць карціну свету сучаснага чалавека – яго каштоўнасці, канцэпты, стэрэатыпы, таму ў кантэксце іх дзейнасці дыялог культур паўстае як працэс узаемадзеяння розных карцін свету, увасобленых у тэкстах СМІ.

Ключавыя словы: глабалізацыя; сродкі масавай камунікацыі; масмедыя; карціна свету; камунікатыўнае ўздзеянне; медыярэальнасць.

THE ROLE OF MASS MEDIA IN SHAPING THE PICTURE OF THE WORLD OF MODERN MAN

G. I. Basova

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: G. I. Basova (basova06@list.ru)*

In the era of globalization, information links are the main source of social and cultural progress. Media texts that report on the realities of other socio-cultural societies play the most active role in intercultural dialogue, both in terms of the breadth of audience coverage and the strength of their communicative impact. Mass media form a picture of the world of modern man – his values, concepts, stereotypes, so in the context of their activities, the Dialogue of cultures appears as a process of interaction of various world pictures embodied in the texts of the media.

Key words: globalization; mass media; world picture; communicative impact; media reality.

У эпоху глабалізацыі інфармацыйныя сувязі з'яўляюцца асноўнай крыніцай сацыяльна-культурнага прагрэсу. Агульнапрызнаным можна лічыць палажэнне аб тым, што «сістэма масавай камунікацыі становіцца дамінуючым фактарам сучаснай культуры» [1, с. 237]. Медыятэксты, што паведамляюць аб рэаліях іншых сацыякультурных агульнасцей, адыгрываюць самую актыўную ролю ў міжкультурным дыялогу як у плане шырыні ахопу аўдыторыі, так і па сіле камунікатыўнага ўздзеяння.

Аднак карціна аб'ектыўнага свету, узноўленая ў святдомасці асобнага чалавека (групы, калектыву ці супольнасці), з прычыны яго індывідуальных ці нацыянальна-культурных асаблівасцей непазбежна набывае суб'ектыўны характар, што замацоўваецца з дапамогай лінгвістычных сродкаў у працэсе яе адлюстравання ў моўнай карціне свету. Іншымі словамі, абавязковай умовай існавання, сацыяльнага функцыянавання карціны свету з'яўляецца яе матэрыялізацыя з дапамогай мовы. Мова не проста адлюстроўвае свет, яна будзе яго ў нашай святдомасці, канструе іншую рэальнасць, з якой чалавек сутыкаецца найперш, чым з прадметамі рэчаіснасці. Чалавек бачыць свет такім, якім ён яго называе. Таму людзі, якія размаўляюць на розных мовах, бачаць свет па-рознаму.

Тэрмін «моўная карціна свету» – «гэта не больш, чым метафара, бо ў рэальнасці спецыфічныя асаблівасці нацыянальнай мовы, у якіх зафіксаваны ўнікальны грамадска-гістарычны вопыт пэўнай нацыянальнай супольнасці, ствараюць для носьбітаў гэтай мовы не якую-небудзь іншую, непаўторную карціну свету, адрозную ад аб'ектыўнай, а толькі спецыфічную афарбоўку гэтага свету, абумоўленую нацыянальнай значнасцю прадметаў, з'яў, працэсаў, выбіральных адносін да іх, якая спараджаецца спецыфікай дзейнасці, ладу жыцця і нацыянальнай культурай дадзенага народа» [2, с. 50–51]. Гэта азначае, што ў моўнай карціне свету кожнае слова адлюстроўвае не сам прадмет або з'яву рэчаіснасці, а бачанне носьбіта мовы, якое складваецца на аснове ўжо існуючых уяўленняў. Гэта тлумачыцца тым, што шлях ад рэальнага свету да паняцця і выражэння гэтага паняцця ў слове ў розных народаў розны і дэтэрмінаваны рознымі прыроднымі, кліматычнымі ўмовамі, а таксама розным сацыяльным акружэннем. З прычыны гэтых акалічнасцей у кожнага народа свая гісторыя, свая культурная і моўная карціна свету. Пры гэтым культурная карціна свету заўсёды больш багатая, чым моўная, але менавіта ў мове культурная карціна свету рэалізуецца, вербалізуецца, захоўваецца і трансляецца [3, с. 17].

Асабліва значнымі для рэканструявання нацыянальнай моўнай карціны свету аказваюцца найбольш культурна і псіхалагічна маркіраваныя з’явы – вобразныя і экспрэсіўныя пласты мовы, уласныя імёны, гукапераймальная і канататыўная лексіка. Шматлікія спосабы прадстаўлення свету ў розных народаў абумоўлены шэрагам фактараў: сацыяльнымі, культурнымі, этнапсіхалагічнымі, прыроднымі. Гэтым, напрыклад, тлумачыцца наяўнасць вялікай колькасці лексічных адзінак для абазначэння снегу ў паўночных народаў, назваў вярблюда, рысу на Усходзе, назваў бусла ў беларусаў і інш.

Падобна таму, як у культуры кожнага народа адбываюцца агульначалавечыя і этнанацыянальныя кампаненты, так і ў моўнай карціне, якая знаходзіць сваё адлюстраванне ў СМІ, адлюстроўваюцца як агульныя, універсальныя кампаненты культуры, так і своеасаблівае культуры пэўнага народа. У сучасным свеце інфармацыйнае ўздзеянне на індывіда становіцца ўсё больш комплексным і медыятызаваным, у выніку чаго медыйныя спосабы пазнання і рэпрэзентацыі рэальнасці садзейнічаюць з’яўленню новых ментальных структур, якія робяць успрыманне свету больш універсальным. Таму змяняецца і роля мовы як дамінантага сродку ажыццяўлення камунікацыйных працэсаў, у выніку чаго карціна свету індывіда пачынае ў значнай ступені грунтавацца на ўяўленнях аб рэальнасці, паколькі чалавек усё часцей сутыкаецца з медыярэальнасцю. Вынікам уздзеяння медыярэальнасці на ментальныя структуры індывіда становіцца медыятызацыя яго мыслення [4, с. 19].

Разам з тым, з аднаго боку, медыякарціна свету можа разглядацца як асобы тып рэальнасці – медыярэальнасці, у якой сацыяльна сімвалізуецца ментальная пазнаваўчая дзейнасць індывідаў-прадуцэнтаў, што выражаецца ў экстэрналізацыі вынікаў іх мыслення, іх наступнай мультыплікацыі і трансляцыі на масавыя аўдыторыі. З другога боку, медыякарціна свету ўяўляе сабой мадэль мадыйнай рэальнасці, што фарміруецца ў мысленні індывіда-рэцыпіента ў выніку інфармацыйнай дзейнасці масмедыя, і з’яўляецца спецыфічным складнікам індывідуальнай мадэлі свету. Таму можна гаварыць аб дзвюх формах існавання медыякарціны свету – пераўтворанай, гэта значыць у выглядзе медыятэкстаў, і ментальнай, якая з’яўляецца вынікам інтэрыярызацыі медыятэксту ў выніку медыякамунікатыўнай падзеі [4, с. 7].

Масмедыя фарміруюць карціну свету сучаснага чалавека – яго каштоўнасці, канцэпты, стэрэатыпы, таму ў кантэксце іх дзейнасці дыялог культур паўстае як працэс узаемадзеяння розных карцін свету, увасобленых у тэкстах СМІ. Адэкватнасць міжкультурнага разумення

аказваецца шмат у чым залежыць ад тых асаблівасцей сучасных СМІ, якія характарызуюць яго функцыянаванне ў якасці канала перадачы інфармацыі і надзейнага сродку грамадскай згоды.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Миронов В. В.* Средство массовой коммуникации как зеркало поп-культуры: учеб. пособие // Язык СМИ как объект междисциплинарного исследования / отв. ред. д-р филол. наук, проф. М. Н. Володина. М. : Изд-во МГУ, 2003. С. 237–258.
2. *Маслова В. А.* Введение в лингвокультурологию: учеб. пособие. М. : Наследие, 1997. 208 с.
3. *Садыхин А. П.* Введение в межкультурную коммуникацию: учеб. пособие [Текст]. М. : КИОРУС, 2014. 254 с.
4. *Рогозина И. В.* Медиа-картина мира: когнитивно-семиотический аспект. Автореф. дис. ... д-ра филол. наук. Барнаул, 2003.

НОВЫЕ ФОРМАТЫ СОВРЕМЕННОГО ХУДОЖЕСТВЕННО-КОММУНИКАТИВНОГО ПРОСТРАНСТВА

Е. К. Булыго

*Белорусский Национальный технический университет,
пр. Независимости, 65, 220113, г. Минск, Республика Беларусь,
prokop_by@mail.ru*

Работа посвящена анализу коммуникативной природы творчества как процесса самоидентификации, который характеризуется диалогичностью. Язык искусства интерпретируется как универсальный. Виртуализация современной культуры и ее следствия меняют механизмы поиска идентичности, усиливая значимость смыслопорождения и тех доминант, которые его определяют. Глубинные вызовы современного мира – свидетельство его нахождения в точке бифуркации, т. е. в точке неопределенности и выбора. По мнению автора парадоксы творчества по-разному проявлялись в различные эпохи, являясь при этом своего рода константой. Автором предлагается особая парадигма, согласно которой граница (телесная или культурная), инаковость, несовпадение смыслов и ценностей – не угроза, не энтропия, но, напротив, источник смыслопорождения, импульс развития.

Ключевые слова: творчество; коммуникация; самоидентификация; виртуальная реальность; эстетический опыт; лабиринт; текст.